

LIZING

1,10

PREGLED REALIZACIJE PREPORUKA BK

Preporuke:	Prvobitno date u BK:	Značajan napredak	Određeni napredak	Bez napretka
Pokretanje izmene Zakona o porezu na dodatu vrednost, u delu koji se odnosi na oporezivanje kamate, a u smislu ukidanja PDV-a na deo lizing naknade koji se odnosi na kamatu.	2009			√
Izmena Zakona o finansijskom lizingu kojom bi se obaveza plaćanja neplaćenih parking usluga eksplicitno prenela na primaoca lizinga, te da se parking servisi ovom odredbom legitimišu da naplatu vrše direktno od primalaca lizinga koji su evidentirani u registru motornih vozila, koji vodi MUP RS. Operativni lizing treba bude regulisan Zakonom, odnosno da se davaocima finansijskog lizinga omogući i pružanje usluga operativnog lizinga.	2016			√
Zakon o obaveznom osiguranju u saobraćaju bi trebalo uskladiti sa Zakonom o finansijskom lizingu, u smislu odredbi o pravu regresa Garantnog fonda po isplati štete prouzrokovane prevoznim sredstvom za koje nije bio zaključen ugovor o obaveznom osiguranju, od vlasnika, odnosno registrovanog korisnika prevoznog sredstva, tako da osiguravajuće društvo regresno pravo može potražiti od korisnika lizinga umesto od lizing kuće.	2012			√
Lizing i osiguravajuća društva bi trebalo da budu u istom položaju kao i banke, shodno članu 85. Zakona o porezu na dohodak građana, tj. da u slučaju otpisa potraživanja nisu u obavezi da dodatno plaćaju porez na dohodak građana ako su prethodno ispunjeni zakonom predviđeni uslovi. Izmena bi bila da se jednostavno pored reči „klijent banke“ doda „osiguravajućeg društva ili davaoca lizinga“.	2016			√
Kapitalni cenzus za obavljanje lizinga čiji je predmet nepokretna stvar, bi trebalo smanjiti, kako bi lizing nekretnina bio atraktivniji na srpskom tržištu. Predlažemo da za obavljanje poslova finansijskog lizinga, novčani deo osnivačkog kapitala davaoca lizinga ne može biti ispod 500.000 evra u dinarskoj protivvrednosti (RSD), kako za finansijski lizing pokretnih, tako i nepokretnih stvari.	2015			√
Rešavanje problema krivično-pravne zaštite finansiranih predmeta lizinga. Dosledna primena Zakona u sudskim postupcima koji se vode u ovoj pravnoj stvari i postupanje u skladu sa Zakonom i Ustavom RS.	2018*			√
S obzirom da je preko APR-a omogućeno da lizing kuće dostavljaju MUP-u potrebne podatke za ovlašćenje za registraciju automatizovanim putem (npr. veb servis), potrebno je dodatno razviti rešenje tako što će se omogućiti komunikaciju sa tehničkim pregledima.	2021		√	
Uvezivanje podataka MUP-a i Parking servisa radi povećanja pravne sigurnosti u zemlji.	2020			√
Da se kod APR-a formira Registar operativnog lizinga, u okviru kojeg bi bili registrovani zaključeni ugovori operativnog lizinga	2021			√

STANJE

Razvoj lizinga u Srbiji vezuje se za početak 2003. godine, kada je usvojen Zakon o finansijskom lizingu. U Srbiji je registrovano 16 Lizing kompanija, koje su uglavnom afilijacije renomiranih finansijskih institucija, lidera u sferi bankarskog i finansijskog poslovanja na tržištima centralne i jugoistočne Evrope. Ove grupacije svoje znanje i visoke korporativne poslovne standarde implementirale su i na srpskom tržištu. Kao rezultat tržišne utakmice broj aktivnih lizing kompanija koje posluju u Srbiji se smanjuje na 13 i prilagođava potrebama tržišta. Ovo je uglavnom posledica spajanja bankarskih grupa. Koncentracija tržišnog učešća je visoka i preko 70% ukupne aktive je kod 5 lizing kuća. Ovo će samo doneti kvalitet ponude, jer će time standard lizing usluga koje su tržišni lideri do sada sprovodili biti dodatno potvrđen.

POBOLJŠANJA

U prethodnom periodu, u toku 2021. godine došlo je do određenih poboljšanja. Narodna banka Srbije nije inicirala usvajanje izmena Zakona o finansijskom lizingu, ali je donela Odluku o upravljanju rizicima davaoca lizinga koji nastaju po osnovu uvođenja novog proizvoda, kojom se omogućavao davaocima finansijskog lizinga da daju uslugu operativnog lizinga.

U vezi sa preporukom vezane za izdavanje Ovlašćenja za registraciju Korisnicima lizinga, omogućeno je dostavljanje putem web servisa, što je dobro unapređenje primenom digitalizacije u poslovanju. Međutim, potrebno dodatno omogućiti komunikaciju sa tehničkim servisima što je bilo planu da bude rešeno do kraja 2021. godine, ali se to nije desilo i završetak projekta kasni.

Vezano za preporuku da finansijski lizing, kao vid finansiranja, nije uključen u neke od programa državnih podsticaja u privredi, došlo je do značajnih promena. Pozitivan primer su Uredbe Vlade Republike Srbije o utvrđivanju podrške malim preduzećima za nabavku opreme, u kojima se utvrđuje Program podrške malim i srednjim preduzećima za nabavku opreme. Ovim Programom su pored banaka, uključene i lizing kompanije i veoma uspešno je realizovan.

PREOSTALI PROBLEMI

1. Kamata u finansijskom lizingu je i dalje oporeziva.

Zakon o porezu na dodatu vrednost na različit način tretira proizvode i usluge finansijskih institucija prilikom definisanja predmeta oporezivanja PDV.

Naime, Zakon u članu 4, tačka 2a jasno navodi da je promet dobara po osnovu ugovora o lizingu, predmet oporezivanja PDV. Saglasno navedenom Zakonu, osnovicu za PDV čine vrednost predmeta lizinga i kamata.

Sa druge strane, zakonodavac je članom 25 istog Zakona predvideo da su kreditni poslovi i usluge osiguranja oslobođeni od plaćanja PDV-a.

Različit poreski tretman proizvoda i usluga finansijskih institucija, uslovilo je da finansiranje putem lizinga u odnosu na druge vidove finansiranja bude skuplje za klijente koji nisu u sistemu PDV-a, jer je za njih PDV na kamatu dodatni trošak, čime se kompanije za finansijski lizing stavljaju u nepovoljniji položaj. Ne treba zaboraviti da su to preduzetnici, registrovana poljoprivredna gazdinstva i preduzeća koja nisu u sistemu PDV-a.

2. Garantni fond može imati regresno potraživanje od lizing kuće za štetu prouzrokovanu korišćenjem predmeta od strane korisnika lizinga.

Zakonom o obaveznom osiguranju u saobraćaju je određeno da Garantni fond Udruženja osiguravača Srbije ima pravo regresa, po isplati naknade štete od vlasnika prevoznog sredstva i to za isplaćeni iznos štete, kamatu i troškove.

Zakon o obaveznom osiguranju u saobraćaju nije usklađen sa Zakonom o finansijskom lizingu koji je uveo u pravni sistem Republike Srbije pravni posao, koji po definiciji i pravilima o odgovornosti za upotrebu predmeta lizinga ulazi u sukob sa postojećim pravilom o pravu regresa Garantnog fonda od vlasnika prevoznog sredstva. Potpuno je zanemarena činjenica da davalac lizinga nije u mogućnosti da utiče na ponašanje primaoca lizinga ili drugih lica koja koriste predmet lizinga i spreči upotrebu prevoznog sredstva u saobraćaju bez zaključenog ugovora o obaveznom osiguranju, dokle god se predmet lizinga nalazi u državi primaoca lizinga.

U sadašnjoj situaciji lizing kompanije se suočavaju sa regresnim zahtevima Garantnog fonda Udruženja osiguravača Srbije koje odbijaju, pozivajući se na Zakon o finansijskom lizingu, dok na drugoj strani, Garantni

fond i pored razumevanja suštine spora nema zakonsku mogućnost da se za regres isplaćenog iznosa štete obrati bilo kom drugom licu osim vlasniku prevoznog sredstva i eventualno njegovom vozaču, po sistemu subjektivne odgovornosti štetnika za naknadu štete.

3. Lizing kompanije i osiguravajuća društva su u slučaju otpisa potraživanja od fizičkih lica dužna da plate i porez na dohodak građana.

Kada lizing kuća ili osiguravajuće društvo donese odluku o otpisu potraživanja od fizičkih lica, koja su prethodno bila utužena, nakon neuspešnog sudskog postupka (zbog nemaštine, nemogućnosti naplate i sl.), dužni su da obračunaju i plate porez na dohodak građana u iznosu od 20%. Otpisana potraživanja imaju status ostalih prihoda. To je definisano članom 85 Zakona o porezu na dohodak građana. Dakle, lizing kuća ili osiguravajuće društvo, pored toga što je pretrpelo gubitak zbog neizmirenja obaveza, ima dodatnu obavezu plaćanja poreza na dohodak građana.

Da paradoks bude još veći, ovo postaje osnov i za godišnji porez na dohodak tog fizičkog lica, pa tako lice koje je usled nemaštine u nemogućnosti da izmiri dug prema lizing kući ili osiguranju, može postati obveznik godišnjeg poreza, ako vrednost otpisa zajedno sa drugim prihodima pređe iznos od 3,2 miliona dinara. Ova poreska „nelogičnost“ je uočena od strane Ministarstva finansija i još izmenama Zakona o porezu na dohodak građana u 2013. godini je napravljeno izuzeće za Banke kao poverioce. Ostale finansijske institucije koje su takođe pod kontrolom NBS su tada „zaboravljene“.

4. Problem nepostojanja krivično-pravne zaštite imovine lizing kompanija.

Kao preduslov za funkcionisanje finansijskog lizinga kao modela finansiranja (u kome lizing kompanije zadržavaju pravo svojine na finansiranim predmetima), jeste adekvatna i potpuna zaštita finansiranih predmeta lizinga kao imovine lizing kompanija. Međutim, pored ostalih prepreka sa kojima se suočava lizing industrija u Srbiji, u poslednje vreme pojavila se nova prepreka koja preti da uguši lizing u Srbiji. Reč je o nedostatku odnosno potpunom odsustvu krivično-pravne zaštite imovine davalaca finansijskog lizinga. Naime, Vrhovni kasacioni sud je u Presudi KZZ br. 42/16 od 26. 1.2016. godine, stao na stanovište da kod utaje predmeta finansijskog lizinga, nema objektivnog elementa krivičnog dela utaje iz

člana 207 Krivičnog zakonika RS, s obzirom da ugovor o lizingu po svojoj prirodi vodi sticanju prava svojine, zbog čega nepoštovanje ugovornih obaveza spada u domen građanskog prava i ne sadrži bitne elemente navedenog krivičnog dela. Vrhovni kasacioni sud nije uzeo u obzir da je građanskopravni odnos već rešen odlukom suda, da ugovor koji je raskinut nikada ne može da dovede do sticanja prava svojine. Na navedeni način davaocima finansijskog lizinga u Srbiji je oduzeto pravo na krivično-pravnu zaštitu svoje imovine, suprotno Ustavom definisanim načelima. Ukoliko bi ovakav pogrešan stav Vrhovnog kasacionog suda nastavila da primenjuju nadležna javna tužilaštva, odbacujući krivične prijave za krivično delo utaje predmeta lizinga, rezultat bi svakako bio veoma brzo povlačenje svih lizing kompanija sa tržišta Republike Srbije, iz razloga potpunog odsustva zaštite imovine lizing kompanija. Takođe, reakcija na navedenu Odluku Vrhovnog kasacionog suda može biti i ogroman porast broja navedenih krivičnih dela, prisvajanja, odnosno otuđenja tuđih stvari u cilju pribavljanja protivpravne imovinske koristi, s obzirom na odsustvo krivično-pravne sankcije, shodno praksi koju je zauzeo Vrhovni kasacioni sud u Presudi KZZ br. 42/16 od 26. januara 2016. godine.

5. Dosadašnja praksa pokazuje da vozila koja se nalaze na poternici MUP-a, ili kojima je istekla registracija, nesmetano se voze bez ovlašćenja, sve do trenutka kada bi ih policija zaustavila i uradila detaljnu proveru, tek tada bi reagovali na potragu i vozilo oduzeli od dužnika, što nije čest slučaj. Rešavanje ovog problema bi doprinelo zaštiti vlasništva, povećanju bezbednosti i pravne sigurnosti u zemlji, što je pored opšteg društvenog značaja, važno i za poslovanje lizing kompanija i osiguravajućih društava

Mišljenja smo da bi uvezivanje sistema Parking servisa i MUP-a značajno pomoglo pravnoj sigurnosti, jer bi radnici parking servisa prilikom obavljanja svoje delatnosti (izdavanje doplatne karte ili parking kazne), mogli videti da je vozilo na potrazi ili da je istekla registracija, a da se vozilom upravlja, nakon čega bi mogli pozvati predstavnike MUP-a i „paukom“ vozilo ostaviti u policijskoj stanici do rešavanja spora.

Ujedno, i komunalna policija sa novom metodom snimanja saobraćajnih prekršaja i nepropisnog parkiranja, može značajno doprineti bržem i efikasnijem pronalaženju spornih predmeta lizinga. Rešavanju ovog problema bi mogla pomoći evidencija vozila kroz naplatne rampe.

6. Odlukom o upravljanju rizicima davaoca lizinga koji nastaju po osnovu uvođenja novih proizvoda/usluga koja je usvojena od strane Narodne banke Srbije, data je mogućnost privrednim društvima registrovanim za obavljanje delatnosti finansijskog lizinga da, pored toga, obavljaju i delatnost operativnog lizinga. U cilju zaštite prava davaoca lizinga, bilo neophodno da se regulacija postojećeg registra finansijskog lizinga prilagodi navedenoj Odluci, na način da se formira Registar

operativnog lizinga, u okviru kojeg bi bili registrovani zaključeni ugovori operativnog lizinga.

Na ovaj način bi, pored ostalog, izvod iz registra operativnog lizinga koji se vodi kod Agencije za privredne registre bio izvršna isprava, čime bi se omogućio hitan i efikasan postupak za oduzimanje predmeta operativnog lizinga u slučaju raskida ugovora o operativnom lizingu, što bi donelo neophodnu pravnu sigurnost za subjekte posla operativnog lizinga.

PREPORUKE SAVETA

- Pokretanje izmene Zakona o porezu na dodatu vrednost, u delu koji se odnosi na oporezivanje kamate, a u smislu ukidanja PDV na deo lizing naknade koji se odnosi na kamatu.
- Zakon o obaveznom osiguranju u saobraćaju bi trebalo uskladiti sa Zakonom o finansijskom lizingu, u smislu odredbi o pravu regresa Garantnog fonda po isplati štete prouzrokovane prevoznim sredstvom za koje nije bio zaključen ugovor o obaveznom osiguranju, od vlasnika odnosno registrovanog korisnika prevoznog sredstva, tako da osiguravajuće društvo regresno pravo može potražiti od korisnika lizinga umesto od lizing kuće.
- Lizing i osiguravajuća društva bi trebalo da budu u istom položaju kao i banke, shodno članu 85 Zakona o porezu na dohodak građana, tj. da u slučaju otpisa potraživanja nisu u obavezi da dodatno plaćaju porez na dohodak građana ako su prethodno ispunjeni zakonom predviđeni uslovi. Izmena bi bila da se jednostavno pored reči „klijent banke” doda „osiguravajućeg društva ili davaoca lizinga”.
- Rešavanje problema krivično-pravne zaštite finansiranih predmeta lizinga. Dosledna primena Zakona u sudskim postupcima koji se vode u ovoj pravnoj stvari i postupanje u skladu sa Zakonom i Ustavom RS. (2)
- S obzirom da je preko APR-a omogućeno da lizing kuće dostavljaju MUP-u potrebne podatke za ovlašćenje za registraciju automatizovanim putem (npr. web servis), potrebno je dodatno razviti rešenje tako što će se omogućiti komunikaciju sa tehničkim pregledima.
- Uvezivanje podataka MUP-a i Parking servisa radi povećanja pravne sigurnosti u zemlji.
- Da se kod APR-a formira Registar operativnog lizinga, u okviru kojeg bi bili registrovani zaključeni ugovori operativnog lizinga.

INDUSTRIJA NAFTE, DERIVATA NAFTE I GASA

1,00

PREGLED REALIZACIJE PREPORUKA BK

Preporuke:	Prvobitno date u BK:	Značajan napredak	Određeni napredak	Bez napretka
Uvesti markiranje derivata koji se prodaju plovilima u domaćem saobraćaju.	2021			✓
Ponovo uvesti refakciju akcize na gorivo koje se koristi u domaćem vodnom saobraćaju.	2021			✓
Primeniti opštu stopu PDV-a od 20% na potrošnju CNG-a i uvesti adekvatni nivo akciznog oporezivanja, radi eliminisanja efekata povlašćenog tretmana CNG-a u odnosu na ostala pogonska goriva.	2021			✓
Smanjiti nivo akciznog oporezivanja za TNG u cilju povećanja potrošnje ovog derivata.	2021			✓
Zaključiti bilateralne sporazume o pravu transportera na povraćaj PDV-a na gorivo kupljeno u Srbiji sa Bugarskom, Turskom, Grčkom, Severnom Makedonijom i Crnom Gorom, kao i sa ostalim zemljama čiji kamioni koriste Srbiju kao tranzitnu zemlju.	2021			✓

STANJE

U 2021. godini nastavlja se trend rasta cene sirove nafte, kao rezultat smanjenja negativnih efekata epidemije COVID-19 i ubrzanja privrednih aktivnosti na globalnom nivou. Cena sirove nafte Brent je u 2021. godini beležila uzlazan trend, podstaknuta širim obuhvatom vakcinacije, a samim tim i povećanom potražnjom za naftnim derivatima usled ukidanja vanrednih mera i restrikcija kretanja, da bi u oktobru dostigla svoj maksimum od 85,53 USD/bbl za 2021. godinu. Usledio je neznatan pad cene da bi nakon toga cena nastavila sa rastom, posebno ubrzanim od početka sukoba u Ukrajini, dostignuvši iznose od 127,98 početkom marta i 122,01 USD/bbl početkom juna 2022. godine. Prosek cene u 2021. godini iznosio je 70,68 USD/bbl, što je za 28,72 USD/bbl ili 68% više od prosečne cene u 2020. godini. Prosek za prvih 6 meseci 2022. godine za naftu tipa Brent iznosi 107,9 USD/bbl, što je za 53% više od proseka za 2021. i 2.5 puta veća cena nego 2020. godine.

Globalni porast cena nafte uticao je i na prilike na domaćem tržištu. Energetska kriza u svetu kao i globalni poremećaj na tržištu naftnih derivata rezultirali su donošenjem Uredbe o ograničenju visine cena derivata nafte (Uredba). Vlada Republike Srbije je 10. februara 2022. godine, kako bi se sprečili veći poremećaji na tom tržištu i očuvao životni standard građana na mesec dana fiksirala cene benzina i dizela, a od 11. marta počela je primena Pravilnika o obračunu prosečne veleprodajne cena derivata nafte EVRO DIZEL i EVRO PREMIJUM BMB 95 i izmenjena je Uredba, a kojom je predviđeno da se

cena derivata usklađuje na nedeljnom nivou. Važno je napomenuti da je usled ograničenja cena naftnih derivata nastao rast prodaje istih u pograničnim područjima, imajući u vidu da su cene u većini zemalja u okruženju veće u odnosu na Republiku Srbiju, a što je u prethodnom periodu bio obrnuti trend. Takođe, usled ograničavanja cena evro dizela za poljoprivredna gazdinstva od 179 RSD po litru na benzinskim stanicama u skladu sa usvojenom Uredbom, što je znatno ispod propisanih cena u maloprodaji, primetan je visok rast kupovine navedenog derivata od strane poljoprivrednih proizvođača u 2022. godini u odnosu na prethodni period, a što posledično otvara pitanje da li su derivati za poljoprivredu namenski korišćeni. Pošto nije ustanovljena kontrola da li se dizel gorivo zaista koristi za potrebe poljoprivrede, a u prva dva meseca nije postojalo nikakvo ograničenje u kupovini, na tržištu postoje indicije nenamenskog korišćenja povlašćene cene za poljoprivredna gazdinstva, što takođe dovodi u pitanje adekvatnost mehanizama za sprovođenje povlašćene cene za poljoprivredna gazdinstva.

Pored ograničenja cena naftnih derivata, Vlada Republike Srbije je paralelno donela i Odluku o privremenom smanjenju iznosa akciza na derivate nafte kako bi dodatno uticala na smanjenje iznosa cena derivata u zemlji. Odlukom su najpre akcize bile umanjene 20%, a procenat smanjenja je u pojedinim periodima bio i -15 i -10%. Poslednja mera koja je doneta je zabrana izvoza evrodizela, čime su raspoložive količine na domaćem tržištu povećale za oko 30.000 t mesečno.

Tokom 2022. godine u više navrata Uredbom su utvrđivane cene koje nisu pokrivale troškove uvoza, tako da je maja uvoz bio manji za oko 53% nego maja prošle godine, juna čak za 70% i jula 64% u odnosu na isti mesec 2021. godine. Na raspoloživost robe iz uvoza uticale su i mere koje su preduzimale Vlade zemalja u regionu iz kojih veći deo uvoza u Srbiju stiže u uobičajenim okolnostima, kao i planski i neplanski remont rafinerija, logistička ograničenja, nizak vodostaj Dunava, ali i racionalizacija količina uvoznika koji su uvoz sa negativnom maržom zamenili malom, ali zagarantovanom maržom u nabavci sa domaćeg tržišta. Istakli bismo i da su državni organi u Srbiji, na inicijativu privrednih subjekata i u cilju prevazilaženja dela logističkih ograničenja, dozvolili pristajanje brodova sa stranom zastavom u lukama u Srbiji u rečnom transportu, kako bi se olakšao uvoz i transport naftnih derivata u zemlju. Svi navedeni faktori su uticali na promene u strukturi snabdevanja tržišta.

Svi od uvoznika, veleprodavaca, maloprodavaca i potrošača u kategoriji pravnih lica, u distributivnom lancu koji se oslanjao na uvoz evrodizela su se našli u teškoj situaciji i sa manje ili više uspeha su bili primorani da se prilagođavaju novonastalim okolnostima. Mere koje je Vlada donela u cilju ublažavanja uticaja globalne energetske krize, traju veći deo 2022. godine i s obzirom da su izgubile karakter privremenih, trebalo bi ih što pre prilagoditi novim uslovima poslovanja, kako bi se očuvala struktura tržišta nafte i derivata nafte, a u cilju povećanja sigurnosti snabdevanja.

Takođe, usled naglog skoka cene prirodnog gasa usvojena je i Uredba o privremenoj meri ograničavanja cene gasa i nadoknadi razlike u ceni prirodnog gasa nabavljenog iz uvoza ili proizvedenog u Srbiji u slučaju poremećaja na tržištu prirodnog gasa.

Prema podacima Agencije za energetiku Republike Srbije, ukupna potrošnja sirove nafte i poluproizvoda iz domaće proizvodnje, uvoza i zaliha u 2021. godini je bila oko 3,945 miliona tona, što je za 9% više nego 2020. godine. U 2021. godini proizvedeno je oko 0,817 miliona tona sirove nafte (20,7% od ukupne potrošnje), a 3,128 miliona tona (79,3%) je obezbeđeno iz uvoza.

Ukupna potrošnja motornih goriva u 2021. godini bila je oko 2,6 miliona tona, što je za 10,8% više nego u prethodnoj 2020. godini. U strukturi potrošnje motornih goriva, benzini su učestvovali sa 17,1%, gasna ulja sa 77,6%, a TNG – autogas sa 5,3%. Ukupna potrošnja benzina je povećana za 11,6%,

u odnosu na 2020. godinu, potrošnja gasnog ulja evro dizel je veća za 11,9%, dok je gasno ulje 0,1 povučeno sa tržišta. Potrošnja ekstra lakog evro L gasnog ulja veća je za 21,7%, dok je potrošnja tečnih naftnih gasova, uključujući i autogas, manja za 4,4%.

Ukupna godišnja proizvodnja prirodnog gasa, isporučena u transportni distributivni sistem u 2021. godini bila je 226 miliona m³, što je manje za 14,7% od proizvodnje u prethodnoj godini. U 2021. godini je iz uvoza, domaće proizvodnje i podzemnog skladišta za potrošnju bilo raspoloživo ukupno 3.105 miliona m³, a potrošeno je 2.853 miliona m³ prirodnog gasa, za 14,9% više nego u 2020. godini. Najveći deo prirodnog gasa je obezbeđen uvozom iz Ruske Federacije u iznosu od 2.294 miliona m³, dok je domaća proizvodnja od 226 miliona m³ pokrila samo 7,9% potreba.

POBOLJŠANJA

Usvajanjem novih zakona u aprilu 2021. godine od strane Narodne skupštine Republike Srbije (četiri zakona iz oblasti rudarstva i energetike, od toga dva nova zakona - Zakon o korišćenju obnovljivih izvora energije (OIE) i Zakon o energetske efikasnosti i racionalnoj upotrebi energije, kao i izmene i dopune dva postojeća zakona - Zakona o energetici i Zakona o rudarstvu i geološkim istraživanjima) ustanovljen je novi i poboljšani pravni okvir.

Novi pravni okvir omogućioće usaglašavanje sa ključnim ciljevima EU u oblasti energetike i zaštite životne sredine, kao i usmeravanje Srbije u pravcu dekarbonizacije energetskog sektora.

Zakonom o korišćenju obnovljivih izvora energije povećaće se učešće OIE u ukupno proizvedenoj energiji, doprineće se očuvanju životne sredine i smanjenju troškova građana.

Zakonom o energetske efikasnosti i racionalnoj upotrebi energije reguliše se ostvarivanje uštede energije i doprinosi održivom korišćenju prirodnih resursa.

Zakonom o energetici obezbeđuje se sigurnost isporuke i snabdevanja energijom, dok će se Zakonom o rudarstvu i geološkim istraživanjima stvoriti uslovi za efikasnije i održivo upravljanje mineralnim i drugim geološkim resursima Srbije, kao i povećanje investicija u geološka istraživanja i rudarstvo.

Sa aspekta energetske sigurnosti, stvoreni su uslovi za podizanje nivoa iste a kroz obavezu formiranja operativnih rezervi i definisanje vrsta derivata nafte koje određeni energetski subjekti treba da drže.

PREOSTALI PROBLEMI

Cenovno regulisanje trgovine naftnim derivatima u 2022. godini dovelo je do značajnog smanjenja profitabilnosti uvoznika i veletrgovaca naftnih derivata, oslonjenih na uvoz, kao i maloprodavaca, a posebno kod kompanija sa malim brojem benzinskih stanica. Posledično, kontrola cena na duži rok smanjuje investicionu privlačnost u sektoru nafte i gasa u Republici Srbiji, i može dovesti do smanjenja broja benzinskih stanica.

Intenzivna kontrola nelegalne trgovine naftnim derivatima u zemlji se održava u kontinuitetu. Istu je neophodno zadržati u cilju preventivnog smanjenja obima sive ekonomije. S tim u vezi, potreban je dodatni nadzor u vezi kontrole snabdevanja brodskim gorivom plovila u domaćem saobraćaju.

Visok nivo akciza na tečni naftni gas TNG, koji je i među najvišim u regionu, destimuliše korišćenje ovog ekološkog derivata, rezultujući konstantnim padom potrošnje na godišnjem nivou.

Nedostatak akciza i niža poreska stopa od 10% za promet komprimovanog naftnog gasa CNG sa druge strane čini promet CNG-a konkurentnijim u odnosu na ostala

pogonska goriva.

U međunarodnom putničkom i teretnom drumskom transportu, vozila ne kupuju gorivo u Srbiji, dok je sa druge strane sve veći broj domaćih prevoznika koji kupuju gorivo van Srbije usled povoljnije poreske politike u zemljama regiona.

Sistematska kontrola naftnih derivata uvezenih radi reeksporta i dalje nije uspostavljena.

Nova regulativa o proizvodnji i trgovini eksploziva i drugim opasnim materijama i dalje nije usvojena.

Usled znatno niže cene evro dizela za poljoprivredna gazdinstva i posledičnog rasta prodaje, a imajući u vidu da ne postoji količinsko ograničenje za kupovinu od strane poljoprivrednika kao što je bio slučaj u sistemu subvencionisanja nabavke goriva za poljoprivrednu proizvodnju u prethodnim godinama, otvara se mogućnost za nenamensku nabavku i korišćenje evro dizela.

Ograničenja maloprodajnih cena naftnih derivata, pre svega tokom 2. kvartala 2022. godine kada su se cene nalazile na nivoima ispod referentnih međunarodnih tržišta, kao i fiksiranje cene za poljoprivredna gazdinstva na nivoima daleko ispod tržišnih, dovela su do pada konkurentnosti jednog dela naftnih kompanija u određenim segmentima poslovanja, što je za posledicu dovelo do značajnih promena tržišnih udela naftnih kompanija.

PREPORUKE SAVETA

- Ukinuti Uredbu o ograničenju visine cena derivata nafte.
- Uvesti markiranje derivata koji se prodaju plovilima u domaćem saobraćaju.
- Ponovo uvesti refakciju akcize na gorivo koje se koristi u domaćem vodnom saobraćaju.
- Smanjiti nivo akciznog oporezivanja za TNG u cilju povećanja potrošnje ovog derivata.
- Primeniti opštu stopu PDV-a od 20% na potrošnju CNG-a i uvesti adekvatni nivo akciznog oporezivanja, radi eliminisanja efekata povlašćenog tretmana CNG-a u odnosu na ostala pogonska goriva.
- Zaključiti bilateralne sporazume o pravu transportera na povraćaj PDV-a na gorivo kupljeno u Srbiji sa Bugarskom,

Turskom, Grčkom, Severnom Makedonijom i Crnom Gorom, kao i sa ostalim zemljama čiji kamioni koriste Srbiju kao tranzitnu zemlju.

- Unaprediti sistem podrške državnih organa poljoprivrednim gazdinstvima u nabavci derivata kroz ponovno uspostavljanje sistema subvencija za nabavku naftnih derivata po hektaru uz unapređenje baze podataka. Sistem podrške odrediti na tržišnim principima kroz raspravu sa učešćem zainteresovanih nadležnih državnih organa, predstavnika poljoprivrednih gazdinstava kao i naftnih kompanija, a sve u cilju iznalaženja adekvatnog rešenja za sve aktere.